

Déjà vu

Een vreemde tent. De houten wanden hangen vol portretten van bebefte en bepruikte mannen. Voorin staat een houten kathedr op een half versleten Perzisch kleedje. Daarachter hangt een grote foto van de vorstin, die een beetje kromgetrokken is. De kreukels zijn goed te zien onder het felle licht dat uit vier grote schijnwerpers komt. Voor de kathedr staat een filmcamera opgesteld. Over de vloer lopen allerlei snoeren.

Dit is de senaatskamer van de Universiteit Utrecht. Ooit de eerste universiteit ter wereld die een bijzonder hoogleraar parapsychologie benoemde, *prof.dr. W.H.C. Tenhaef*. Die is nu dood en zijn opvolger is met emeritaat en geen enkele faculteit toont nog behoefte aan deze leerstoel. Omdat het bovennatuurlijke nu eenmaal toch een interessant onderwerp blijft, heeft het Studium Generale er een lezingencyclus over georganiseerd, die op deze herfstavond wordt geopend.

De zaal zit vol. Een mengelmoes van wat oudere dames en heren die elkaar oogjes geven en ernstig voor zich uit blikkende jongeren. De filmcamera en de lampen zijn van *Louis van Gasteren*, die een opname maakt voor het Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling. VWO-ers zullen uit het betoog dat straks wordt gehouden de belangrijkste punten moeten halen. Het woord is aan de spreker van vanavond, de Delftse filosoof en ooit directeur van de VPRO *prof.dr. S.J. Doorman*.

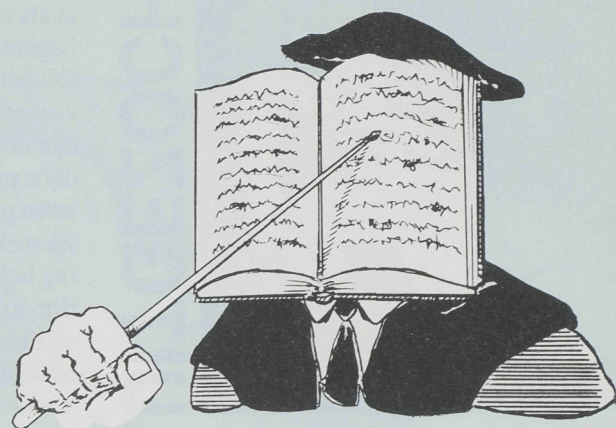
Volteert hij uit zijn stoel, legt een spiekbriefje op de kathedr, staat er onmiddellijk weer voor en begint met luide stem te spreken. Hij geeft in snel tempo drie voorbeelden van onderzoek waaruit blijkt hoe hardnekkig mensen aan waandenkbeelden kunnen vasthouden en beveelt vervolgens een sceptische houding aan. Geen gewoon scepticisme, maar pragmatisch scepticisme. Defenitie: een vorm van twijfel waaraan je vasthoudt, totdat je wordt overtuigd van de bruikbaarheid die de betref-

fende theorie heeft voor het handelen en je zeker weet dat er geen beter alternatief is.

Om de definitie voor te lezen, moet de spreker een moment zijn bril afzetten. Daarna gaat hij meteen weer verder. Zijn kuif zwaait over zijn voorhoofd heen en weer. Ondanks dat hij de middelbare leeftijd is gepasseerd, heeft hij vrij lang haar, dat aan de zijkant over de rand van zijn oren valt. Een jasje draagt hij niet, vanwege die hete lampen natuurlijk. De boordknoopjes van zijn overhemd zitten los, waardoor de puntjes iets omhoog steken, en de stropdas is te lang en van onderen gekreukt. Maar de zwarte schoenen die hij stevig op het laagpolig tapijt drukt, glimmen als een spiegel.

Alles drukt bevoegenheid uit. Zodat de vraag rijst: is deze man zelf wel pragmatisch sceptisch? Daar stel je je toch een zekere kalmte bij voor? Niet zo iemand die zijn betoog probeert kracht bij te zetten met drukke gebaren en in één beweging door met zijn ellebogen zijn broek ophaalt.

De VWO-ers zullen aan de inhoud een flinke dobber hebben, want Doorman spuit zoveel voorbeelden, die stuk voor stuk veel aandacht op-eisen, dat het moeilijk is om de draad vast te houden. Buitenissige denkbeelden van verschillende vreemde volken passeren de revue, enkel om te laten zien dat het moeilijk is om ze onderuit te halen. Dan gaat Doorman verder over de bruikbaarheid van geloofssystemen en komt er via de filosoof Feuerbach en de dichter Leopold op uit dat geloof in het bovennatuurlijke de werkelijkheid draaglijker kan maken.

Sprekers

Hij ziet het als een *psychologisch placebo*. Iedereen die denkt dat hij er beter van wordt, mag het van de pragmatisch scepticus slikken. Zolang hij maar geen onderzoek verhindert en niet gelooft dat hij in een vorige leven een Egyptische prinses was en nu nog als zodanig bejegend dient te worden.

Door
Johan de Koning

Nu is het geloof ik de bedoeling dat u vragen stelt, besluit de spreker. Tijdens de pauze bleek al dat meerdere toehoorders waren gekomen om iets te horen over het bestaan van aura's en telekinese en dat Doorman zich daar volgens hen teveel voor afsluit. Nu ontstaat er discussie. Dat levert problemen op voor de regie. Er is maar één camera, die omdat er veel geïnterrumpeerd wordt voortdurend heen en weer moet zwenken tussen de spreker en de vragensteller. Een bedeesd sprekende jongen vraagt Doorman of zijn blik niet tezeer wordt beperkt door de wetenschap. Als deze onmiddellijk heftig ontkent, zegt de jongen geïrriteerd dat hij zal proberen het de hoogleraar uit te leggen.

Dan gebeurt er iets vreemds. Uw verslaggever ziet de pragmatisch scepticus nog druk gebaren, maar hoort hem niet meer. Hij ziet de kloof tussen de spreker en de vragensteller die door geen woord te overbruggen valt, de onbewogen gezichten aan de wand, de gebobbelde Beatrix, de felle lampen, de heen en weer zwenkende camera en denkt: Ik weet zeker dat ik dit eerder heb meegemaakt. Precies zo. Maar dat kan toch niet? In een droom misschien? □

Prof.dr. S.J.
Doorman:
pragmatisch
scepticus?
Foto NOB
Fotodienst